

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ნინო ბალუაშვილი

გააზრებული კითხვის უნარის განვითარება მხატვრული
ტექსტების საშუალებით
(ფენომენოლოგიური კვლევა)

განათლების დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
მასწავლებლის განათლებაში
(სპეციალობა: ინგლისური ენის სწავლების მეთოდოდიკა)

წარდგენილი დისერტაციის

ავტორ ე ფ ე რ ა ტ ი

თელავი

2017 წ.

სამუშაო შესრულებულია იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტის განათლების მეცნიერებათა დეპარტამენტში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

თამარ მიქელაძე
განათლების დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

რეცენზენტები:

ნათელა დოღონაძე
პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

მანანა ღარიბაშვილი
პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

დაცვა შედგება 20____ წლის ”____” _____, _____ საათზე იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე: კორპუსი _____ აუდიტორია _____

მისამართი: საქართველო, თელავი, 2200
ქართული უნივერსიტეტის ქუჩა N 1
ტელ: +995 (350) 27 24 01

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში და ვებ-გვერდზე: <http://tesau.edu.ge>

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი: _____

ნინო ბასილაშვილი
ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის ძირითადი შინაარსი

კითხვის სწავლება ინგლისური ენის შემსწავლელთათვის საკმაოდ შრომატევადი პროცესია და ის პედაგოგისა და სტუდენტისგანაც ძალიან დიდ ძალისხმევას, ენერგიას, დროსა და მიზანმიმართულ, თავდაუზოგავ შრომას მოითხოვს. კითხვის უნარის თანდათანობითი გაუმჯობესების პარალელურად მკითხველს ხანდახან უწევს იმის გაცნობიერება, რომ რეალურ ცხოვრებაში მაინც ხვდება ისეთი ავთენტური წასაკითხი მასალები, რომლებიც მის შესაძლებლობებსა და ენის ფლობის დონეს აღემატება.

ავთენტური მასალების გააზრებისთვის სტუდენტთა მოსამზადებლად და მათი კითხვის უნარის გასავითარებლად ენის სწავლების პროცესში თავს იჩენს რთული, არაადაპტირებული ტექსტების შემოტანის საჭიროება. ამ მიზნის მიღწევისთვის კი სტუდენტებს სჭირდებათ შინაარსობრივად მიმზიდველი, საინტერესო მასალები. ასეთ მასალას წარმოადგენს მხატვრული ტექსტები, რომლებიც, თანმხლები სირთულეების დამღევს შემთხვევაში, ძალიან მიმზიდველ წყაროდ შეიძლება იქცეს.

ინგლისური ენის სწავლებაში ავთენტური, არაადაპტირებული მასალისთვის დამახასიათებელი სირთულის გამო მხატვრული ტექსტები ნაკლებადაა ინტეგრირებული. ამიტომ, შეინიშნება მხატვრული ტექსტების საშუალებით გააზრებული კითხვის უნარის სწავლების მკვეთრად ჩამოყალიბებული თეორიებისა და მოდელების, ასევე პრაქტიკული რეკომენდაციების ნაკლებობა.

აღნიშნული ფაქტორების გათვალისწინებით ჩვენ წინაშე გამოიკვეთა **საკვლევი პრობლემა**: არ არსებობს უცხო ენაზე მხატვრული ტექსტების კითხვისა და გააზრების პროცესის დეტალური ინფორმაცია, ასევე, მხატვრული ლიტერატურის სწავლებაში ნაკლებად არის გათვალისწინებული ენის შემსწავლელთა დამოკიდებულება, შესაძლებლობები, ინტერესები და მოთხოვნილებები. გარდა ამისა, სკოლის მოსწავლეებსა და უნივერსიტეტის

სტუდენტებში ნაკლებად ვხვდებით მეტაკოგნიტურობას, რომელიც შეიძლება მიღწეულ იქნეს უცხო ენაზე ლიტერატურული ნაწარმოებების სტრატეგიული, გააზრებული კითხვის საშუალებით.

ენის შემსწავლელის გააზრებული კითხვის უნარის გასავითარებლად მხატვრული ტექსტის კითხვასა და ამ დროს მიმდინარე პროცესებს საფუძვლიანი გამოკვლევა სჭირდება. აუცილებლად გასათვალისწინებელია ლიტერატურული ნაწარმოებების კითხვის მიმართ თავად ენის შემსწავლელთა დამოკიდებულება, ინტერესები, მოთხოვნილებები, შესაძლებლობები. უადრესად მნიშვნელოვანია კითხვის პროცესის დროს წარმოშობილი სირთულეების აღმოჩენა, იმისათვის, რომ მოიძებნოს მათი დაძლევის გზები, მეთოდები და გამოსაყენებელი სტრატეგიები. აღნიშნული გარემოება კი, უდავოდ, განაპირობებს ჩვენი დისერტაციის თემის **აქტუალობას** - კერძოდ, გააზრებული კითხვის უნარის განვითარებას მხატვრული ტექსტების საშუალებით.

კვლევის ობიექტს წარმოადგენს იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბაკალავრიატის მე-2, მე-3 და მე-4 კურსის სტუდენტებთან ინგლისურენოვანი ავთენტური მოკლე მოთხრობების გამოყენება და მხატვრული ტექსტების კითხვის პროცესის შესწავლა. აგრეთვე, საჭირო სტრატეგიების ძიება, რომელთა გამოყენების სწავლებაც მკითხველებს დაეხმარება გააზრებული კითხვის უნარის განვითარებაში.

ჩვენი ნაშრომის **მიზანია** ა) შეძლებისდაგვარად აღწეროს ინგლისურ ენაზე მხატვრული ლიტერატურის გააზრებული კითხვის მიმდინარეობა ინგლისური ენის შემსწავლელის გონებაში; ბ) გამოიკვლიოს ენის შემსწავლელთა დამოკიდებულება, ინტერესები, სირთულეები და დაძლევის გზები მხატვრული ტექსტების კითხვისას.

ძირითადი მიზნებიდან გამომდინარე, წარმოდგენილი ნაშრომის კონკრეტული ამოცანები მდგომარეობს კვლევაში დასმულ მთავარ კითხვებზე პასუხების მოძიებაში:

- როგორი დამოკიდებულება აქვთ ინგლისური ენის შემსწავლელებს ინგლისურენოვანი ავთენტური ლიტერატურის კითხვის მიმართ?
- რა პროცესები მიმდინარეობს ინგლისური ენის შემსწავლელში კითხვის დროს?
- რა პრობლემებია მხატვრული ნაწარმოებების კითხვის პროცესში?
- რა სტრატეგიებს იყენებენ უცხო ენის შემსწავლელები?
- რამდენად ახერხებენ სტუდენტები დახმარების გარეშე მხატვრული ლიტერატურის გააზრებულ კითხვას?
- როგორ მიმდინარეობს გააზრებული კითხვის განვითარება შემსწავლელებში მხატვრული ლიტერატურის წაკითხვისას?
- რა მითითებებს საჭიროებენ სტუდენტები გააზრებული კითხვის განვითარებისათვის და როგორ შეიძლება დაეხმაროს მათ პედაგოგი აღნიშნული მიზნის მიღწევაში?

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე მდგომარეობს მხატვრული ტექსტების კითხვის პროცესისა და გააზრებისას თანმხლები სიძნელეების სიღრმისეულ გამოკვლევაში, რომელიც სწავლების უკეთესი მეთოდოლოგიის შემუშავებისა და დასკვნა-რეკომენდაციების ჩამოყალიბების საშუალებას გვადლევს. აღნიშნული კვლევა სწავლების ერთიანი მეთოდოლოგიის შემუშავებაში ითვალისწინებს არა მარტო კითხვის მიმდინარეობისას გამოვლენილ სირთულეებს, არამედ სტუდენტების დამოკიდებულებას, ინტერესებსა და მოთხოვნილებებსაც. იგი ასევე გვთავაზობს წარმოშობილი სირთულეების დაძლევის გზებსაც. გარდა ამისა, კვლევამ გამოავლინა ის გარემოება, რომ ზოგიერთი სტრატეგია არაეფექტური გამოყენების გამო გადაიქცევა ანტისტრატეგიად, რომელიც, ხელს კი არ უწობს, არამედ უშლის სწორ

გააზრებას. ასევე, დამოუკიდებელი კითხვით უმეტეს სტუდენტთა გააზრებული კითხვის უნარის განვითარება ძალიან ნელია და საჭიროა სტრატეგიათა ეფექტური გამოყენების მიზანმიმართული სწავლება.

საკვლევ კითხვებზე პასუხების გასაცემად, ნაშრომში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის **მეთოდი**, კერძოდ, **ფენომენოლოგიური კვლევა**. ჩვენ შევეცადეთ გამოგვეკვლია შემდეგი ფენომენი: მხატვრული ლიტერატურის გააზრებული კითხვა ინგლისურ ენაზე. საკითხის ასეთი მეთოდით კვლევა სიახლეს წარმოადგენს ქართველ სტუდენტებთან საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში. ხოლო ამ კვლევის **ვალიდობისთვის** მკვლევარი იყენებს სამი ინსტრუმენტის ტრიანგულაციას:

- ხმამაღლა ფიქრის მეთოდი;
- მონაწილეთა დღიურებს;
- მონაწილეთა ინტერვიუს.

კვლევაში მონაწილეობდნენ ი. გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ინგლისური ენის სპეციალობის მე-2, მე-3 და მე-4 კურსის სტუდენტები.

სადისერტაციო ნაშრომის **თეორიულ ღირებულებას** წარმოადგენს მასში განხილული ძირითადი საკითხები:

- კითხვის, როგორც პროცესის სიღრმისეული გააზრება (Anderson, 2004; Baker & Brown, 1984; Carrell, 1983; Collins & Smith, 1980; Grabe & Stoller, 2002; Graesser, 2007; Grellet, 1981; Krashen, 1993; Mokhtari & Reichard, 2004; Nuttall, 2000 და სხვა);
- მხატვრული ტექსტების სწავლების როლი და მისი მნიშვნელობა (Carter & Long, 1991; Collie & Slater, 1987; Erkaya, 2005; Khatib & Shakouri, 2013; Lazar, 1993 და სხვა);
- მხატვრული ტექსტების კითხვისას წარმოშობილი პრობლემები და მათი დაძლევის გზები (Alemi, 2011; Banu, 2012; Bobkina & Dominguez, 2014; Küçükoglu & Arıkan, 2011; Lima, 2010; Wu, 2008; Yavuz, 2014);

- პედაგოგის როლი ლიტერატურული ნაწარმოების კითხვის პროცესში (Al-Mahrooqi, 2012; Carr, 1988; Hsu, 2004; Keshavarzi, 2012; Pushpa & Savaedi, 2014; Shazu, 2014; Vandrick, 1997; Zhang & Wu, 2009);
- გააზრებული კითხვის უნარის განვითარებისთვის აუცილებელი მითითებებისა და სწავლების სტილის განსაზღვრა (Al-Mahrooqi, 2012; Carter & Long, 1991; Dalmau, Bobkina, Martes, 2012; Kheladi, 2013; Lazar, 1993; Mckay, 2001; Savvidou, 2004; Vandrick, 1997; Yeasmin, Azad & Ferdoush, 2011).

როგორც აღვნიშნეთ, ენის შემსწავლელის კითხვისას პროცესების მიმდინარეობის ცოდნა მნიშვნელოვნად დაეხმარება პედაგოგს სტუდენტისთვის მამოტივირებელი გარემოს შექმნაში, ამიტომ აღნიშნული თეორიული საკითხების განხილვა არის ამერიკული, ევროპული თუ აზიური გამოცდილებისა და კვლევების შედეგების (Al-Mahrooqi, 2012; Graesser, 2007; Kheladi, 2013; Mckay, 2001; Vandrick, 1997; Wu, 2008; Yeasmin, Azad & Ferdoush, 2011) გათვალისწინების მცდელობა. აღნიშნული საჭიროა წარმატებული გაკვეთილის ორგანიზების უზრუნველსაყოფად და მხატვრული ტექსტების საშუალებით სტუდენტთა თუ მოსწავლეთა გააზრებული კითხვის უნარის გასავითარებლად.

ნაშრომის **პრაქტიკული ღირებულება** მდგომარეობს იმ პრაქტიკულ რჩევებსა და რეკომენდაციებში, რომლებიც შემუშავებულია კვლევის შედეგად. კერძოდ, სტუდენტებს განსხვავებული დამოკიდებულება აქვთ მხატვრული ლიტერატურის კითხვის მიმართ. ამიტომ, მათი დამოკიდებულების გასაუმჯობესებლად და მოტივაციის გასაზრდელად აუცილებელია მათ ინტერესებზე, საჭიროებებსა და კითხვის დროს წარმოშობილ სირთულეებზე რეაგირება. მხატვრული ლიტერატურის კითხვისას გაკვეთილზე მნიშვნელოვანია კითხვის მოსამზადებელი ეტაპის გავლა და წინარე ცოდნის გააქტიურება, გაუგებრობებისა და ბუნდოვანების აღმოფხვრა, ტექსტის მაორგანიზებელი ელემენტებისა და ზოგიერთი გრამატიკული სტრუქტურის

სწავლება, ლექსიკაზე მიზანმიმართული მუშაობა ლექსიკის განმავითარებელი სავარჯიშოების საშუალებით.

კვლევის შედეგები და პრაქტიკული რეკომენდაციები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს როგორც მკვლევართა და სასწავლო სახელმძღვანელოების ავტორების მიერ, ასევე პრაქტიკოსი პედაგოგებისა და ლექტორების მიერ უმაღლეს სასწავლებლებსა და სკოლის დამამთავრებელ კლასებში მყოფ მოსწავლეებთან მუშაობისას.

დისერტაციის სტრუქტურა: ნაშრომი შედგება შესავლის, 3 თავის, დასკვნა-რეკომენდაციების, გამოყენებული ლიტერატურის სიისა და დანართებისგან. პირველი თავი შედგება 6 ქვეთავისგან, მეორე თავი - 8 ქვეთავისგან. მესამე თავი, კვლევა, მოიცავს 4 ქვეთავს, რომელსაც მოჰყვება დაკვნა-რეკომენდაციები. დანართის სახით წარმოდგენილია DVD დისკზე ჩაწერილი მონაწილეთა 4 ხმამაღლა ფიქრის სესია და 2 ინტერვიუ. დისერტაცია სულ შედგება 180 გვერდისგან.

თავი 1. გააზრებული კითხვის არსი. მოცემულ თავში განხილულია უცხო ენაზე კითხვის პროცესი, ასევე ისეთი საკითხები, რომლებიც პირდაპირ კავშირშია კითხვის უნართან: ლექსიკური მარაგის ფლობის, გონებრივი სქემისა და ტექსტის სტრუქტურის ცოდნის მნიშვნელობა კითხვის პროცესში, ასევე კითხვის სტრატეგიების გამოყენება.

1.1. უცხო ენაზე კითხვის პროცესი. მოცემულ ქვეთავში საუბარია კითხვის დროს მიმდინარე პროცესებზე. წარმოდგენილია ანდერსონის, გრელეტის, ნათალის, სმიტის (Anderson, 2004; Grellet, 1981; Nuttall, 2000; Smith, 2004) მოსაზრებები და გრეიბის და სთოლერის (Grabe & Stoller, 2002) მოდელი კითხვის დროს გააქტიურებული პროცესების შესახებ.

1.2. ლექსიკური მარაგის მნიშვნელობა კითხვის პროცესში. განხილულია მდიდარი ლექსიკური მარაგის ფლობის როლი წაკითხულის გააზრებაში, რომლის ათვისება ხდება დიდი მოცულობის ტექსტების კითხვისას, თუმცა

აუცილებელია მასზე მიზანმიმართული მუშაობა ლექსიკის განმავითარებელი სავარჯიშოების საშუალებით.

1.3. კითხვის სტრატეგიების გამოყენება. წარმოჩენილია კითხვის სტრატეგიათა გამოყენების მნიშვნელობა ტექსტის გააზრებისას. მოცემულია კოლინსის და სმიტის, გრეიბის და სოლერის, ჯანზენის და სოლერის, მოხტარის და შეორის (Collins & Smith, 1980; Grabe & Stoller, 2002; Janzen & Stoller, 1998; Mokhtari & Sheorey, 2002) და სხვ. მიერ შემოთავაზებული კლასიფიკაციები.

1.4. გონებრივი სქემის მნიშვნელობა კითხვის პროცესში. საუბარია გონებრივი სქემის როლზე კითხვის პროცესში. წარმოჩენილია წინარე ცოდნის გააქტიურების საჭიროება უცხო ენის გაკვეთილზე კითხვისთვის მოსამზადებელ ეტაპზე.

1.5. ტექსტის სტრუქტურის ცოდნა კითხვის პროცესში. ტექსტის სტრუქტურისა და მისი მაორგანიზებელი ელემენტების ცოდნა მნიშვნელოვნად უადვილებს მკითხველს ტექსტის გააზრებას. ასევე, გრაფიკული სქემების გამოყენება მკითხველს საშუალებას აძლევს ორგანიზება გაუკეთოს ტექსტში მოცემულ ინფორმაციას, ამიტომ აღნიშნულის დაუფლება ძალიან მნიშვნელოვანია გააზრებული კითხვისთვის.

1.6. დასკვნა. პირველ თავში განხილული ლიტერატურის საფუძველზე გაკეთებულია დასკვნები.

თავი 2. მხატვრული ლიტერატურა უცხო ენის სწავლებისას. აღნიშნულ თავში საუბარია მხატვრული ლიტერატურის მნიშვნელობაზე, კითხვის დროს წარმოქმნილ სირთულეებზე, გაკვეთილზე გამოსაყენებელ მიდგომებსა და აქტივობებზე, პედაგოგის როლზე, მითითებების გაცემის საჭიროებაზე, პედაგოგთა და სტუდენტთა დამოკიდებულებაზე მხატვრული ტექსტების კითხვისადმი. გარდა ამისა, განხილულია მხატვრული ტექსტების შერჩევის კრიტერიუმები.

2.1. მხატვრული ლიტერატურის გამოყენების მნიშვნელობა უცხო ენის შემსწავლელებთან. წარმოჩენილია მხატვრული ლიტერატურის სარგებლიანობა როგორც კითხვის, ასევე მსჯელობის, კრიტიკული აზროვნების, წერითი და სხვ. უნარების განვითარებისთვის.

2.2. სტუდენტებისა და პედაგოგების დამოკიდებულება მხატვრული ლიტერატურის სწავლებისადმი. როგორც პედაგოგებს, ასევე სტუდენტებს განსხვავებული დამოკიდებულება აქვთ მხატვრული ტექსტების სწავლისა და სწავლებისადმი. თუმცა, სტუდენტთა დამოკიდებულებას მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს წასაკითხი მასალა და სწავლების მეთოდოლოგია. განხილულია ბაბას, ღაზალის, სეთიას, მუთუსამისა და იუსოფის, ხელადის (Baba, 2008; Ghazali, Setia, Muthusamy, Jusoff, 2009; Kheladi, 2013) და სხვ. კვლევის შედეგები.

2.3. მხატვრული ტექსტების კითხვისას წარმოქმნილი პრობლემები. რთული და არასაინტერესო მასალა, მასში გამოყენებული მხატვრული ხერხები, კულტურული საკითხები, პედაგოგთა მომზადების ნაკლებობა მხატვრული ლიტერატურის სწავლების სფეროში, მკითხველთა შესაძლებლობების არასწორი შეფასება და პედაგოგის სწავლების არაეფექტური მიდგომები მხატვრული ტექსტების კითხვისას გარკვეულ დაბრკოლებებსა და პრობლემებს წარმოადგენენ.

2.4. პედაგოგის როლი მხატვრული ტექსტების საშუალებით ენის შემსწავლელთა გააზრებული კითხვის განვითარების პროცესში. მიმზიდველი და ნაკლებად რთული მასალის შერჩევა, სტუდენტზე ორიენტირებული გარემოს შექმნა, მხატვრული ტექსტების კითხვისას წარმოშობილი სირთულეების გამოვლენა და ეფექტური მითითებების გაცემა, ლექსიკის განვითარება, სტრატეგიათა გამოყენების სწავლება, კრიტიკული აზროვნების ხელშეწყობა, აქტივობების დაგეგმვა/განხორციელება პედაგოგის მოვალეობებს წარმოადგენენ.

2.5. მითითებების გაცემის საჭიროება გაკვეთილებზე მხატვრული ლიტერატურის კითხვისას. წარმოჩენილია მითითებების გაცემის აუცილებლობა მხატვრული ტექსტის კითხვისას ინგლისური ენის გაკვეთილზე.

2.5.1. ტექსტის სტრუქტურის ცოდნის დასაუფლებლად საჭირო მითითებები. მხატვრული ლიტერატურის კითხვისას გაკვეთილზე აუცილებელია ტექსტის სტრუქტურის, მისი მათემატიკური ელემენტებისა და გრაფიკული სქემების სწავლება. განხილულია ამერის (Amer, 2003) მიერ შემოთავაზებული სქემები და და გრეისის და სოლერის (Grabe & Stoller, 2002) მიერ შემოთავაზებული პროექტები.

2.5.2. საჭირო მითითებები ლიტერატურული ნაწარმოების კითხვის პროცესში ლექსიკის დასაუფლებლად. ლექსიკური მარაგის განვითარებისთვის აუცილებელია ლექსიკის განმავითარებელი სავარჯიშოების გამოყენება გაკვეთილზე. შემოთავაზებულია სხვადასხვა ავტორთა მოსაზრებები.

2.5.3. მითითებები სტრატეგიათა ეფექტური გამოყენებისთვის. საჭიროა ენის შემსწავლელს ვასწავლოთ სხვადასხვა სტრატეგიები გააზრებული კითხვის განვითარებისთვის. აუცილებელია აღნიშნული მითითებები შეიცავდეს სტრატეგიათა გამოყენების სწავლებასა და მათი ეფექტურობის შეფასებას. ასევე, მნიშვნელოვანია სტრატეგიათა გამოყენების დემონსტრირება და სტუდენტთა მიერ მათი გამოყენება პირველად პედაგოგის ზედამხედველობით, შემდეგ კი დამოუკიდებლად.

2.6. მხატვრული ლიტერატურის კითხვისას გაკვეთილზე გამოსაყენებელი მითითებები და აქტივობები. მოცემულ ქვეთავში განხილულია გაკვეთილზე გამოსაყენებელი მითითებები და აქტივობები. მოყვანილია სხვადასხვა მეცნიერთა მოსაზრებები.

2.7. მხატვრული ტექსტების შერჩევის კრიტერიუმები. მხატვრული ტექსტის შერჩევისას გასათვალისწინებელია მისი სირთულე, მოცულობა, მწერლის წერის სტილი, ჟანრი, თანამედროვე ცხოვრებასთან მისი დაკავშირების შესაძლებლობა, კულტურული საკითხები. თუმცა კოლი და სლეითერი (Collie & Slater, 1987) გაცილებით მნიშვნელოვნად მიიჩნევენ მხედველობაში იყოს მიღებული შემდეგი: ეს კონკრეტული მხატვრული ტექსტი გამოიწვევს თუ არა მკითხველის პირად წარმოსახვით ჩართულობას.

2.8. დასკვნა. განხილული ლიტერატურის საფუძველზე გამოტანილია დასკვნები.

თავი 3. კვლევა. აღნიშნულ თავში წარმოდგენილია კვლევის მსვლელობა. ასევე მოცემული და გაანალიზებულია კვლევის შედეგები.

3.1. მეთოდოლოგია. აღნიშნულ ქვეთავში საუბარია ფენომენოლოგიურ კვლევაზე, ასევე ხმამაღლა ფიქრის მეთოდის, დღიურებისა და ინტერვიუს დადებით მხარეებსა და შეზღუდვებზე. მოცემულია აღნიშნული მეთოდების დღესდღეობით არსებული პრაქტიკა ჩვენი კვლევის ჩატარებამდე.

3.2. კვლევის მსვლელობა. მოცემულ თავში საუბარია კვლევის მონაწილეებსა და პროცედურაზე.

3.2.1. მონაწილეები. კვლევა ჩატარდა ი. გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბაკალავრიატის საფეხურის ინგლისური ენის მიმართულების მე-2, მე-3 და მე-4 კურსელ რვა სტუდენტ გოგონასთან. (კვლევა დაიწყო 10 სტუდენტთან, თუმცა ორ მონაწილესთან შეჩერდა პროცედურა მათივე სურვილით). კვლევის მონაწილეთა კონფიდენციალობის დაცვის მიზნით კვლევის მონაწილე პირებს მივანიჭეთ ანბანური თანმიმდევრობით ასოები (A,B,C...), სადაც ინდექსი (1,2,3...) აღნიშნავს მონაწილის სწავლების კურსს.

3.2.2. პროცედურა. კვლევა ჩატარდა 2015 წლის აპრილი-მაისი-ივნისის თვეებში. სულ ჩატარებულია ოთხი ხმამაღლა ფიქრის სესია და ორი

ინტერვიუ. ასევე, ჩვენ მიერ შეგროვებულია მონაწილეთა დღიურების ჩანაწერები. ხმამაღლა ფიქრის სესიაზე მონაწილენი კითხულობდნენ მოკლე მოთხრობების ნაწილს (დაახლოებით 650 სიტყვას) და მსჯელობდნენ ყველაფერზე, რაც გაეფიქრებოდათ. ჩავიწერეთ მათი ხმამაღლა ფიქრის სესიები, ხოლო მოგვიანებით მოვუსმინეთ და მოვახდინეთ აუდიო ჩანაწერების ტრანსკრიბირება. ტექსტის დარჩენილ ნაწილს მონაწილენი ამუშავებდნენ სახლში დამოუკიდებლად და დღიურებში ინიშნავდნენ, რა გაუჭირდათ, რა გაუადვილდათ და როგორ დაძლიეს შეხვედრილი სირთულეები. ასევე, ისინი წერდნენ მოთხრობების შინაარსს, რათა მკვლევარისთვის გასაგები ყოფილიყო მხატვრული ნაწარმოების გააზრება მათ მიერ. ინტერვიუები ჩვენ მიერ გამოყენებულია მონაწილეთა მხატვრული ტექსტების კითხვის მიმართ დამოკიდებულების, კითხვის დროს წარმოქმნილი სირთულეების, სტრატეგიათა გამოყენების, მონაწილეთა განვითარების ტენდენციების, პედაგოგის დახმარების სასურველი მიმართულების გამოსავლენად.

3.3. კვლევის შედეგები. აღნიშნულ ქვეთავში მოცემულია კვლევის შედეგები მასში გამოყენებული მეთოდების მიხედვით. კვლევაში შეგროვებული ინფორმაცია გაანალიზებულია ტიპოლოგიური ანალიზის საშუალებით. გამოყოფილია ტიპები (თემები) და ქვეტიპები (ქვეთემები). კვლევის ინფორმაცია მოცემულია ამ ტიპებისა და ქვეტიპების მიხედვით.

3.3.1. ხმამაღლა ფიქრის სესიების შედეგები. მხატვრული ტექსტების კითხვა არ იყო ადვილი პროცესი მონაწილეთა უმრავლესობისთვის, თუმცა დაძლიებადი იყო უმეტესი მათგანისთვის. კვლევის მონაწილენი იყენებდნენ მრავალფეროვან სტრატეგიებს წაკითხულის გააზრების დასახმარებლად, თუმცა ისინი ხანდახან არ იყენებდნენ ეფექტურად. ასევე, ერთი მონაწილის გარდა, კითხვის დროს მიმდინარე პროცესები ნაკლებად ავტომატური იყო მკითხველებში, რაც აფერხებდა სწორ, სწრაფ და ეფექტურ გააზრებას, თუმცა

მონაწილეთა უმრავლესობა კითხვის დროს გაზრდის ხარჯზე მაინც ახერხებდა არსებითი იდეების დანახვას.

3.3.2. კვლევის შედეგები მონაწილეთა დღიურების მიხედვით.

მონაწილეთა დღიურებში შედარებით არასრულად არის გაკეთებული ჩანაწერები შეხვედრილი სირთულეებისა და გამოყენებულ სტრატეგიათა შესახებ, თუმცა ისინი მაინც გვაძლევენ ინფორმაციას, რომ ძირითადი იდეები მონაწილეთა უმრავლესობის მიერ დანახულია. ზოგიერთ მონაწილეს გაუჭირდა მწერლის სათქმელის დანახვა, ხოლო ზოგიერთ მონაწილესთან გარკვეული შინაარსობრივი ხარვეზებიც გამოვლინდა.

3.3.3. კვლევის შედეგები ორი ინტერვიუს მიხედვით. კვლევის

მონაწილეთა ორი ინტერვიუს მიხედვით მკითხველთა დამოკიდებულება განსხვავდება ერთმანეთისგან. უფრო დადებითი დამოკიდებულება და მეტი მოტივაცია გამოვლინდა წარმატებულ სტუდენტებში. მონაწილეებმა დაასახელეს კონკრეტული სირთულეები მხატვრული ტექსტის კითხვისას: უცხო სიტყვათა სიმრავლე, სიტყვების უცნობ კონტექსტში გამოყენება, ავტორის სათქმელის დანახვის, მხატვრული ხერხებისა და აღწერების სირთულე და სხვ. მათ პედაგოგის დახმარება სასურველად მიიჩნიეს ლექსიკის კუთხით, ბუნდოვანი, გაუგებარი ადგილების გარკვევაში, მხატვრული ტექსტის არჩევისას, სტრატეგიათა სწავლებაში, ავტორის ბიოგრაფიასა და მხატვრულ ტექსტში ასახული ეპოქის შესახებ ინფორმაციით უზრუნველყოფაში. თუმცა სტუდენტებმა ასევე მიუთითეს გარკვეული ავტონომიურობის შენარჩუნების სურვილიც.

3.4. მსჯელობა. კვლევამ გვიჩვენა, რომ პედაგოგის ჩარევა და დახმარება

სტუდენტთა მიერ მხატვრული ტექსტების კითხვის დროს აუცილებელია, თუმცა მნიშვნელოვანია სტუდენტზე ორიენტირებული გარემოს შენარჩუნება. აღნიშნულ პროცესში აუცილებელია ენის შემსწავლელთათვის სტრატეგიათა ეფექტური გამოყენების სწავლება, რადგან თითოეულ სტრატეგიას აქვს

პოტენციური ხელი შეუწყოს ან შეუშალოს გააზრებას და გადაიქცეს ანტისტრატეგიად. აუცილებელია პედაგოგმა გასცეს მითითებები, თუ როგორ უნდა მოხდეს არაეფექტური სტრატეგიებისა და ხარვეზების იდენტიფიცირება. მან აუცილებლად უნდა უზრუნველყოს სტუდენტები ცოდნით შემდეგ საკითხთან მიმართებაში: სად და რომელი სტრატეგიების კომბინაციაში გამოყენება იძლევა სასურველ შედეგს. დამატებით, პედაგოგმა უნდა უზრუნველყოს აღნიშნული მითითებების პრაქტიკაში გადმოტანა და სტუდენტების მიერ მათი შესრულება.

ჩვენ მიერ აღმოჩენილი კითხვის დროს მიმდინარე პროცესები, რომლებიც უცხო ენაზე მხატვრული ტექსტების კითხვის მომენტში მიმდინარეობს, ამყარებს გრებისა და სთოლერის (Grabe & Stoller, 2002) მიერ შემუშავებულ მოდელს. თუმცა აღნიშნული პროცესები ნაკლებად სწრაფია და მოკლე მეხსიერებას მეტი დატვირთვით უწევს მუშაობა მიღებული ინფორმაციის აზრიან ინფორმაციად გასაერთიანებლად. იმ მონაწილეებში, რომელთა ლექსიკური მარაგიც საკმაოდ მწირია, წინადადებებიდან აზრის გამოტანის პროცესი, ხშირ შემთხვევაში, ფრაგმენტულად ხორციელდება, ანუ ისინი ხანდახან იაზრებენ წინადადების გარკვეულ ნაწილს.

გარდა ამისა, გაკვეთილზე ყურადღება გასამახვილებელია შემდეგ საკითხებზე: ტექსტის სტრუქტურასა და მის მაორგანიზებელ ელემენტებზე, დიაგრამებისა და სქემების აგების სწავლებაზე, დამოკიდებული წინადადებების ტიპებსა და ვნებით გვარზე, ლექსიკის სწავლებასა და მისი განმავითარებელი სავარჯიშოების შესრულებაზე, წინარე ცოდნის გააქტიურებაზე, ნაწარმოების დასაწყის და ბოლო ნაწილებზე, რადგან სტუდენტებს ისინი მეტად ერთულათ, ავტორის სათქმელის დანახვაზე. ამ უკანასკნელისთვის კი საჭიროა ენის შემსწავლელებს მივუთითოთ ტექსტში იპოვონ ფრაზები და წინადადებები, რომლებიც ავტორის დამოკიდებულებას, მის მსოფლმხედველობასა და იდეოლოგიას გამოხატავს. ასევე, რადგანაც

წარმატებული მონაწილეები გამოხატავენ უფრო დიდი მოცულობის ტექსტების წაკითხვის სურვილს, სასურველად მივიჩნევთ წინასწარ შემუშავდეს დამატებით, ნებაყოფლობითი წასაკითხი მხატვრული ტექსტების სარეკომენდაციო სია.

დასკვნები და რეკომენდაციები. ზემოთ განხილული საკითხების საფუძველზე გამოვიტანეთ შემდეგი დასკვნა-რეკომენდაციები:

1. მხატვრული ტექსტების კითხვა მნიშვნელოვანია ენის შემსწავლელის სტრატეგიული კითხვის უნარის გასავითარებლად;
2. წარმატებულ მკითხველებს სჭირდებათ ნაკლები დახმარება, ვიდრე ნაკლებად წარმატებულებს. ასევე, წარმატებულ მკითხველებში შეიმჩნევა უფრო მეტი მოტივაცია, ვიდრე ნაკლებად წარმატებულებში;
3. ნაკლებად წარმატებული მკითხველები იყენებენ ასევე ბევრ სტრატეგიას და ისინი ეხმარებიან მათ წაკითხვის გააზრებაში. თუმცა მხატვრული კითხვის პროცესში აუცილებელია, რომ კითხვის დროს მიმდინარე ზოგიერთი პროცესი იყოს მეტ-ნაკლებად ავტომატური. ამიტომ, ძალიან მნიშვნელოვანია მკითხველის განვითარება ამ კუთხით;
4. პედაგოგმა უნდა გასცეს მითითებები, რადგან მკითხველების კითხვის განვითარების ტენდენცია და ტემპი მხატვრული ტექსტების დამოუკიდებელი კითხვის საშუალებით არ არის საკმარისი;
5. პედაგოგმა უნდა გაააქტიუროს სტუდენტების წინარე ცოდნა. კერძოდ, აუცილებელია ყურადღების გამახვილება ავტორის ბიოგრაფიასა და იმ ეპოქაზე, რომელშიც მხატვრული ტექსტია დაწერილი;
6. მხატვრული ტექსტის დასაწყისის წაკითხვა გაკვეთილზე პედაგოგის დახმარებით ინტერესს გაუღვივებს მკითხველს და მნიშვნელოვნად გაუადვილებს მას ტექსტის გააზრების პროცესს. ტექსტის შემდგომი ნაწილი დამოუკიდებლად უნდა დამუშავდეს სტუდენტების მიერ;

7. ტექსტის წაკითხვის შემდეგ პედაგოგმა უნდა გასცეს გარკვეული მითითებები და მსჯელობით ყურადღება უნდა გაამახვილოს ავტორის სათქმელზე. სტუდენტებისთვის განსაკუთრებით რთულად მიჩნეული ადგილები, ასევე ტექსტის გააზრებისთვის მნიშვნელოვანი დეტალები დამატებით ყურადღებას საჭიროებს. აუცილებელია გაურკვევლობის, ბუნდოვანებისა თუ ხარვეზების აღმოფხვრა/დამღევა, რომელსაც ავთენტური ნაწარმოებების გააზრებისას აწყდებიან მკითხველები;
8. შემსწავლელთა უმეტესობა აღარ უბრუნდება ლექსიკონში მოძებნილ სიტყვებს დასასწავლად. გააზრებული კითხვის უნარის გასავითარებლად აუცილებელია ლექსიკური მარაგის გაზრდაზე მიზანმიმართული ზრუნვა ლექსიკის განმავითარებელი სავარჯიშოების საშუალებით;
9. პედაგოგმა უნდა გასცეს მითითებები ტექსტის სტრუქტურის, მისი მაორგანიზებელი ელემენტების, ვნებითი გვარისა და სხვა ზოგიერთი გრამატიკული კონსტრუქციის ცნობა/გააზრებაში; აგრეთვე, იმის გამო, რომ ზოგიერთი სტრატეგია იქცევა ანტისტრატეგიად მისი არაეფექტური გამოყენების გამო, პედაგოგმა უნდა გასცეს მითითებები სტრატეგიათა ეფექტურობის შეფასებისა და კომბინაციაში სხვადასხვა სტრატეგიის ეფექტური გამოყენების შესახებ;
10. პედაგოგმა უნდა შეარჩიოს ნაკლებად რთული და მიმზიდველი მხატვრული ტექსტები. სტუდენტებისთვის ასეთი ნაწარმოებები სიყვარულის თემატიკაზე დაწერილი ნაწარმოებები და სათავგადასავლო ჟანრის ტექსტებია.
11. სასურველია, ავთენტური ლიტერატურის კითხვა იყოს მეტად ავტონომიური პროცესი, ამიტომ გასათვალისწინებელია ლიტერატურის კითხვისას ლექტორის ჩართულობის განსაზღვრა გაკვეთილზე.

ლექტორის ჩართულობის შემცირება სასურველია შემსწავლელების განვითარების ფონზე.

12. პედაგოგის მიერ გაცემული მითითებები მისი მხრიდან მუდმივ მონიტორინგს საჭიროებს და არაეფექტური სწავლების სტილის აღმოჩენის შემთხვევაში აუცილებელია განსხვავებული სწავლების სტილის დანერგვა.

კვლევის შემაფერხებელი ფაქტორები და სამომავლო გამოწვევები.

დისერტაციის აღნიშნულ ნაწილში საუბარია კვლევის ხარვეზებზე. გარდა ამისა, გამოკვეთილია კვლევის გაგრძელების სასურველი მიმართულებები მხატვრული ტექსტების ინგლისური ენის პროგრამაში წარმატებული ინტეგრირებისათვის.

გამოყენებული ლიტერატურა მოიცავს როგორც ქართულენოვან, ასევე ინგლისურენოვან სამეცნიერო ლიტერატურას.

დანართები მოიცავს სხვადასხვა მკვლევართა მიერ შემოთავაზებულ მოდელებსა და ცხრილებს. (ცხრილები ძირითადად ადაპტირებულია ავტორის მიერ). ასევე, დანართები მოიცავს კვლევის დროს შედგენილ ცხრილებსა და ამონარიდებს მონაწილეთა ხმამაღლა ფიქრის სესიების, ინტერვიუების ჩანაწერებიდან და დღიურებიდან. დანართის სახით წარმოდგენილია დისკი, რომელზეც ჩაწერილია მონაწილეთა ხმამაღლა ფიქრის 4 სესია და 2 ინტერვიუ.

აღნიშნულ კვლევასთან დაკავშირებით თემატიკა ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. ბალუაშვილი, ნ. (2015). ხმამაღლა ფიქრის მეთოდის გამოყენება უცხო ენაზე კითხვის კვლევებში. *საერთაშორისო რეფერირებადი სამეცნიერო ჟურნალი ენა და კულტურა*, 13, 155-162.
2. ბალუაშვილი, ნ. (2015). უცხოურ ენაზე გააზრებული კითხვა და მისი შეფასება. *საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი ინტელექტი*, 2(52), 21-23.

3. ბალუაშვილი, ნ. (2015, მაისი). მხატვრული ლიტერატურის ინტეგრირება ინგლისურის, როგორც მეორე ენისა და უცხო ენის სწავლებისას. შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტის მეხუთე საერთაშორისო კვლევითი კონფერენცია „განათლება, ინგლისური ენის სწავლება, ინგლისური ენა და ლიტერატურა ინგლისურად“ (62-71).

Iakob Gogebashvili Telavi State University

With the right of manuscript

Nino Baluashvili

Developing Reading Comprehension through Literary Texts
(Phenomenological Study)

A b s t r a c t

of the dissertation submitted to gain the Doctor's Academic Degree of
Education Sciences in Teacher's Education
(Specialty: English Language Teaching Methodology)

Telavi

2017

The research has been carried out at the Department of Education Sciences of the Faculty of Education Sciences at Iakob Gogebashvili Telavi State University

Academic Supervisor:

Tamar Mikeladze,
Doctor of Education,
Associate Professor

Reviewers:

Natela Doghonadze,
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor

Manana Gharibashvili
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor

Dissertation defense will take place in 2017 on “_____” _____ at _____ o'clock at the meeting of the Dissertation Board of the Faculty of Education Sciences at Iakob Gogebashvili Telavi State University

Address: Telavi, 2200, Georgia
#1, Kartuli Universiteti Street
Tel: +995 (350) 27 24 01

The dissertation is available in Iakob Gogebashvili Telavi State University library
and on website: <http://tesau.edu.ge>

Scientific Secretary of the Dissertation Board _____

Nino Basilashvili,
Associate Professor

General Overview of the Dissertation

Teaching reading to English language learners is a time-consuming task that requires a lot of effort, energy, time and hard work from both teachers and students. Readers sometimes have to realize that despite gradual improvement of reading skill they still encounter authentic reading materials in real life that are beyond their abilities and language knowledge.

In order to prepare students for reading authentic materials and to develop their reading skill, it is necessary to integrate authentic, non-graded texts into English language teaching. For that reason students need appealing, interesting materials. Literary works are such kind of materials which can become appealing to students in case of overcoming difficulties while reading.

Nowadays literary works are not widely integrated in the English language curriculum in Georgia due to their authentic nature. Therefore, there is a lack of theories and models, as well as practical recommendations in teaching literary works to EFL students and reading comprehension development.

Considering the matters mentioned above, the following **research problem** has been revealed: there is no detailed information on reading and comprehending literary texts in the foreign language in Georgia. Also, language learners' attitudes, abilities, interests and demands are not widely considered in literature teaching. Besides, metacognition is rarely found in pupils and students at schools and universities that can be achieved with the help of strategic reading of literary texts in foreign language.

In order to develop language learners' reading comprehension a thorough study is needed to be conducted to research reading processes while literary text reading. It is essential to take into consideration language learners' attitudes towards literature reading, their interests, demands and abilities. It is especially important to find out difficulties that arise while reading in order to seek and find ways, methods and strategies to tackle them. These circumstances undoubtedly make our dissertation topic **urgent**: developing reading comprehension through literary texts.

The research object is the usage of authentic English short stories among 2nd, 3rd and 4th year students at Iakob Gogebashvili Telavi State University and studying the

process of literary texts reading (undergraduate level), also, searching for the necessary strategies which will help readers develop their reading comprehension.

The aim of the study is a) to describe the reading process of literary texts in English language, as well as comprehension processes in English language learner's mind as thoroughly as possible; b) to research language learners' attitudes, interests, difficulties and coping techniques for reading literary texts.

In accordance with the general purpose of the research specific objectives of the presented work lies in finding the answers to the main research questions:

- What attitude do English language learners have towards reading literary texts?
- What processes take place in an English language learner while reading?
- What problems arise while reading literary texts?
- What strategies do English language learners use?
- Can students read and comprehend literary works independently without help?
- How does reading comprehension improve in the process of literary texts reading?
- What kind of instructions do English language learners need to improve reading comprehension and how can teachers help them to achieve this goal?

Scientific novelty of the dissertation tends as follows: studying the processes and difficulties of literary text reading in details that enable us to form a better teaching methodology and make valuable conclusions and recommendations. In the process of forming a comprehensive methodology the research takes into considerations not only the detected difficulties of literary works reading, but students' attitudes, interests and demands as well. It also suggests the ways to deal with the arising difficulties. Besides, the research also revealed the fact that some strategies turn into anti-strategies due to their ineffective usage that hinder accurate comprehension. Also, development of most students' reading comprehension by independent reading is very slow and purposeful teaching of using strategies effectively is needed.

In order to answer the research questions the presented work utilized qualitative research **methodology**, namely, **phenomenology**. We tried to study the following phenomenon: reading comprehension of fiction. Studying the issues with this method among students is new at Georgian educational institutions and universities. To ensure **validity** of the study the researcher combined the three following methods:

- Think-aloud method;
- Participants' diaries;
- Interviews with the participants.

Iakob Gogebashvili Telavi State University 2nd, 3rd and 4th year students of English Language specialty took part in the research.

The theoretical value of the research lies in reviewing the basic following topics:

- Comprehensive understanding of the reading process (Anderson, 2004; Baker & Brown, 1984; Carrell, 1983; Collins & Smith, 1980; Grabe & Stoller, 2002; Graesser, 2007; Grellet, 1981; Krashen, 1993; Mokhtari & Reichard, 2004; Nuttall, 2000, etc.);
- The role and importance of teaching literary texts (Carter & Long, 1991; Collie & Slater, 1987; Erkaya, 2005; Khatib & Shakouri, 2013; Lazar, 1993, etc.);
- Difficulties in the process of literary texts reading and their dealing methods and techniques (Alemi, 2011; Banu, 2012; Bobkina & Dominguez, 2014; Küçükoglu & Arıkan, 2011; Lima, 2010; Wu, 2008; Yavuz, 2014);
- Teachers' role in the process of literary text reading (Al-Mahrooqi, 2012; Carr, 1988; Hsu, 2004; Keshavarzi, 2012; Pushpa & Savaedi, 2014; Shazu, 2014; Vandrick, 1997; Zhang & Wu, 2009);
- Identifying essential instructions and a teaching approach to develop students' reading comprehension (Al-Mahrooqi, 2012; Carter & Long, 1991; Dalmau, Bobkina, Martes, 2012; Kheladi, 2013; Lazar, 1993; Mckay, 2001; Savvidou, 2004; Vandrick, 1997; Yeasmin, Azad & Ferdoush, 2011).

As mentioned above, knowing the processes that goes in English language learners' mind will help teachers considerably in creating a motivating atmosphere for students. Therefore, reviewing the above-mentioned theoretical issues is an attempt to consider American, European and Asian experience and research results (Al-Mahrooqi, 2012; Graesser, 2007; Kheladi, 2013; Mckay, 2001; Vandrick, 1997; Wu, 2008; Yeasmin, Azad & Ferdoush, 2011). They are necessary to organize a successful lesson and improve students and pupils' reading comprehension through literary text reading.

The practical value of the study lies in the practical recommendations that are formulated according to the research results. In particular, different students have

different attitudes towards literature reading. Therefore, in order to improve their attitudes and increase their motivation it is necessary to react to their interests, necessities and arisen problems and difficulties while reading. It is important to do pre-reading activities and activate prior knowledge, eliminate ambiguity, teach discourse markers and some grammatical structures and issues, work purposefully on vocabulary development through practice.

Research results and practical recommendations can be used by researchers and textbook authors, as well as by lecturers at universities and teachers at high schools.

The structure of the dissertation: The dissertation contains an introduction, 3 chapters, conclusions, recommendations, references and appendices. There are 6 subchapters in the first chapter, 8 subchapters _ in the second chapter. The third chapter consists of 4 subchapters where the research pacing and its results are described. A DVD that contains the research participants' 4 think-aloud sessions and 2 interviews, is enclosed. The dissertation consists of 180 pages.

Chapter 1. The essence of reading comprehension. In this chapter a reading process and the following directly related issues with it are reviewed: importance of having a wide vocabulary, the role of schemata and text structure knowledge, as well as reading strategy usage.

1.1. The process of reading in a foreign language. In the subchapter reading processes are discussed. The ideas of Anderson (2004), Grellet (1981), Nuttall (2000), Smith (2004), as well as Grabe and Stoller's (2000) model about activated processes while reading are provided.

1.2. The Importance of having an extensive vocabulary. The Role of having an extensive vocabulary in the comprehension process is discussed. We acknowledge that a part of the vocabulary can be acquired through extensive reading, but purposeful teaching/learning and doing vocabulary richness exercises are needed.

1.3. Reading strategy usage. The Importance of reading strategy usage in the comprehension process is emphasized. Reading strategy classifications of Collins & Smith (1980), Grabe & Stoller (2002), Janzen & Stoller (1998), Mokhtari & Sheorey (2002) and others are provided.

1.4. The role of schemata in the reading process. The role of schemata in the reading process is discussed. Necessity of prior knowledge activation at the foreign language lesson is emphasized.

1.5. Knowledge of text structure in the reading process. Knowledge of the text structure and its discourse markers makes text comprehension considerably easy for readers. Also, usage of graphic organizers enables readers to organize text information. Therefore, teaching and learning them is very important for successful comprehension.

1.6. Conclusion. Conclusions are made on the basis of reviewed literature in the first chapter.

Chapter 2. Literature in English language teaching. The importance of literature, teachers and students' attitudes towards literary texts reading, difficulties in the reading process, teaching approaches and some activities, teachers' role, necessity of giving instructions are reviewed. Besides, criteria for literary texts selection are discussed.

2.1. The importance of using literature among foreign language learners. Literature can improve reading skill, as well as it can foster speaking and writing ones, critical thinking and some other abilities. In this subchapter the benefits of using literature are emphasized.

2.2. Students and teachers' attitudes towards literature teaching. There are different attitudes among different students and teachers towards literature teaching and learning. However, reading materials and teaching methodology define and shape students' attitudes significantly. Researches of Baba (2008), Ghazali, Setia, Muthusamy, Jusoff (2009), Kheladi (2013) and others, as well as their results are reviewed.

2.3. Problems while reading literature texts. Complicated and unappealing reading materials, writer's style and some features of literary texts, cultural issues, the lack of teachers' preparation in the field of literature teaching, inappropriate evaluation of readers' abilities and ineffective teaching approaches are considered to be obstacles and problems in fiction reading.

2.4. Teacher's role in the process of reading comprehension development through literary texts. Selecting appealing and not very difficult materials, creating a student-centered atmosphere, detecting difficulties during reading process, giving effective instructions, developing vocabulary, teaching strategy usage, fostering critical

thinking abilities, organizing and conducting various activities are considered to be teachers' responsibilities.

2.5. Necessity of giving instructions at the lessons in the process of literature reading. Necessity of giving instructions at the English language lessons while literary text reading is emphasized.

2.5.1. Instructions for developing knowledge about texts structure. It's necessary to teach text structure, discourse markers and constructing graphic organizers. Some recommended graphic representations of the text structure by Amer (2003) and two projects recommended by Grabe & Stoller (2002) are reviewed.

2.5.2. Instructions for vocabulary development in the process of literature reading. Doing vocabulary development exercises are essential at the lessons. Ideas of numerous authors are suggested.

2.5.3. Instructions for effective strategy usage. Teaching various strategies to English language learners is very important for reading comprehension development. These instructions have to include teaching strategy usage and evaluation of effectiveness of the used strategies. In addition, demonstrating /modeling strategy usage is a very important part of this process. Then, it is necessary that students use the learned strategies with the help of their teachers. The last part is using the strategies independently by students.

2.6. Different approaches and activities at the lessons in the process of literature reading. In the subchapter different approaches and activities that can be used at the lessons are discussed. Ideas of various scientists are provided.

2.7. Criteria for literary texts selection. The following text characteristics have to be taken into consideration when selecting reading materials for students: difficulty and length of the text, writer's style, genre, its ability to connect its contents with contemporary life, cultural issues. However, Collie & Slater (1987) consider a different criterion more important. According to them, texts must be so appealing to readers that they can cause engaging them imaginatively in the whole texts and their events.

2.8. Conclusions. Conclusions are made based on the second chapter.

Chapter 3. Research. In this chapter research pace is presented. Also, Research results are given and discussed.

3.1. Methodology. In the subchapter theoretical background of phenomenology, think-aloud method, diaries and interviews, as well as their advantages and limitations are provided.

3.2. The process of the research. In this subchapter the participants and the research procedure are discussed.

3.2.1. Participants. The research was conducted at Iakob Gogebashvili Telavi State University. Eight 2nd, 3rd and 4th year undergraduate students took part in the research. They all were of the English language specialty students. (The research started among 10 students, but two of them decided to quit). In order to ensure the participants' confidentiality letters were given to them according to the alphabetical order (A,B,C...), where indexes (1,2,3...) represent their year of study.

3.2.2. Procedure. The research was conducted in the year of 2015 (April-June). 4 think-aloud sessions and 2 interviews were carried out. Besides, participants' diaries were collected. On think-aloud sessions the participants read the first part of the short story (approximately 650 words) and talked about everything that was going through their mind. Their thinking and speaking processes were audio taped and later was listened and transcribed. The rest part of the texts was read independently by the participants at home. They wrote diaries and made notes about the following items: what was easy and what was difficult for them, and how they dealt with these difficulties. Besides, they wrote contents of the short stories so that their comprehension of the texts would be clear for the researcher.

As for the interviews, they were used to reveal the participants' attitudes towards literature reading, difficulties of the reading process, strategy usage, tendency of their development and desired pedagogical help and instructions.

3.3. Research results. In the subchapter the research results are provided according to the used methods. Research information was analyzed according to typological analysis. Types or themes, as well as subtypes or subthemes were allotted and information was provided according to them.

3.3.1. Results of think-aloud sessions. Literature reading was not an easy process for most students, but at least it was the process they were able to overcome. The participants used various strategies to help them in reading and comprehending although

they sometimes did not use them effectively. Besides, apart from one participant during reading processes were less automatic in the participants that hampered fast, accurate and effective comprehension. However, most participants were able to notice main ideas in case of increasing reading time.

3.3.2. Research results according to the diaries. Diary notes were somehow incomplete and the participants did not write thoroughly about used strategies and difficulties they came across, but they still gave us sufficient information about their text comprehension. According to the diaries main ideas were seen by most participants. Some students had difficulties in seeing writers' intentions and goals. Some students' comprehension mistakes related with the text content were revealed as well.

3.3.3. Research results according to the two interviews. The participants' attitudes towards literature reading were different according to the interviews. More positive attitude and more motivation were revealed in successful students. The participants named the following specific difficulties they encountered while reading: a lot of new vocabulary, word usage in contexts unfamiliar to them, difficulties in a) understanding author's intentions for writing the text: b) understanding the writer's artistic style; c) comprehending the parts full of descriptions, and others. They expressed a desire of teacher's help in vocabulary, understanding vague parts of the texts, selecting literary works, teaching strategy usage, providing information about authors, their biographies and the period which was reflected in the text. However, the students also expressed a desire to maintain some autonomy in the process of literature reading.

3.4. Discussion. The research revealed that teachers' involvement and help in the process of students' literature reading is necessary. However, it is also crucial to maintain a student-centered atmosphere. In this process it is very important to teach how to use strategies effectively, because each of them can either promote or hinder reading comprehension and turn into the anti-strategy. Teachers need to give instructions on how to identify ineffective strategies and mistakes in comprehension. Also, they have to provide information about where to use strategies, and a combination of which strategies can be effective. In addition, teachers have to provide situations where these strategies can be used and practiced by their students.

The processes we found out while reading literary texts support Grabe and Stoller's (2002) model about reading processes. However, they are not as fast as in the first language reading, so short-term memory doesn't function very well in the process of combining information into meaningful units. The participants, who have poor vocabulary, can sometimes comprehend not the whole sentences, but parts of them.

Besides, texts structure and discourse markers, graphic organizers, conditional sentences and passive voice, vocabulary and its development through vocabulary building exercises, prior knowledge, first and final parts of texts, authors' intentions for writing the particular literary work need to be paid attention. In order to understand what authors intend to say, students need to find phrases and sentences that describe and express author's attitude and ideology. Also, because the successful participants express a desire of reading longer texts we suggest having a list of recommended additional optional literary works, from which readers can choose the texts they most like to read.

Conclusions and recommendations. Based on the discussed issues we have drawn the following conclusions and recommendations:

1. Literary text reading is important to develop reading comprehension and turn students into strategic readers;
2. Successful readers need less attention and instructions than less successful ones. Also, successful readers reveal more motivation than less successful ones;
3. Less successful readers also use various strategies and they help them in reading comprehension. However, in the process of literary text reading some reading processes need to be faster and more automatic. Therefore, it is important to develop readers in this regard;
4. Teachers must give instructions, because the tendency of readers' development and its pace through reading literary texts independently is slow and insufficient;
5. Teachers must activate students' prior knowledge. In particular, authors' biographies and the period during which literary texts were written need to be paid attention;
6. Reading the first part at the lessons with teachers' supervision will interest readers, motivate them and help better comprehension. The rest part of the texts must be read at home independently by students;

7. After reading texts by students teachers must give some instructions. Discussion must be organized about what authors intend to say. Paying more attention to important details and some parts that were considered as especially complicated by students are also crucial. Ambiguity, flaws and gaps that arise during reading process also need to be overcome and mistakes to be corrected to achieve successful comprehension.
8. Most Language learners don't study vocabulary intentionally after looking up for it. In the process of developing language learners' reading comprehension vocabulary building is an important part. Purposeful learning is very necessary and special attention is needed to it. Also, vocabulary building exercises must be done to promote learning and acquiring.
9. Teachers must give instructions about text structure and discourse markers, passive voice and some grammatical aspects. Besides, because of the fact that some strategies turn into anti-strategies due to their ineffective usage, teachers must instruct students how to evaluate strategy usage and which combination of them can be used successfully.
10. Teachers must select materials that are very appealing to students but are not very complicated. Texts that students interest most are love stories and adventurous literary works.
11. It is desirable that literature reading should be a more automatic process. Therefore, teachers' role and involvement into the lesson need to be taken into consideration. Reduction of teachers' involvement and their instructions are desirable along with the development of foreign language learners.
12. Instructions need constant monitoring and evaluating by teachers. In case of unsuccessful teaching approaches and styles, teachers need to change them urgently and implement new styles and approaches.

Research limitations and future challenges. In this section research limitations are discussed. Future challenges and some research areas are also recommended for successful integration of literary works in the English language curriculum.

References. It consists of Georgian and English scientific literature.

Appendices. They consist of various researchers' suggested models and tables mostly adapted by the author. Also, they include tables that were constructed during the research period, as well as extracts from the participants' interviews, diaries and think-aloud sessions. Besides, a DVD is enclosed where recorded 4 think-aloud sessions and two interviews with the participants can be found.

The main concepts of the dissertation are published in the following publications:

1. Baluashvili, N. (2015). Using a think-aloud method in foreign language reading research. Scientific Peer Reviewed Journal *Language and Culture*, 13, 155-162.
2. Baluashvili, N. (2015). Foreign language reading comprehension and its assessment. International Scientific Journal *Intellect*, 2(52), 21-23.
3. Baluashvili, N. (2015, May). Integrating literature in ESL/EFL classrooms. In N. Doghonadze, E. Pipia, & N. Parjanadze, (Eds.), *The Fifth International Research Conference on Education, English Language Teaching, English Language and Literature in English* (pp. 62-71). Tbilisi, Georgia: International Black Sea University.